

reflektálni tudta volna. A lengyelek *A makrancos hölgye* (a gdański színház produkciója) már egy jó levegőjű, mai, szemtelen és laza előadás, tele humorral és játékkal, amelyben egy rosszkedvű, kamasz, kissé depresszív Kata találkozik egy teljesen zavaros, „maga sem tudja, mit akar” Petruchióval. Mindkettőjükből hiányzik (hál’ istennek) az „alakítás”, azzal a nyers, közvetlen, *cool*, teatralitásmentes színpadi léttel rendelkeznek, amivel például Bodó Viktor színészei. A produkció a figurákat igen közel tudja hozni kortárs emberi tapasztalatunkhoz, s próbálja a nőiségről vallott nézeteit a ma felől értelmezni, magát a drámát azonban kevésbé szálazza szét. *A több mint nő* című angol Shakespeare-kollázs (a londoni Metropolitan University előadása) ezzel szemben ugyanazzal a darabbal mást sem tud kezdeni, mint a legkeményebb női olvasatot adni a női hűségesküről: a sok Kata menyasszonyi ruhába bújtatja a férfiakat, elnőiesíti őket, kifogatja és ironizálja a hűséget, és éppen a monológ elmondásának a lehetetlenségéről szól. Az egyébként energikus produkció mást sem igen tud, mint vitatkozni.

A meghívott magyar előadások közül az egri *A veneciai kalmár* (Zsótér Sándor rendezése) igen meg-

győző a zsúfolt kamarateremben. A telt ház, a feszült nézői figyelem, a jó tér vagy az a tény, hogy sokszor játszották a darabot (illetve ezek kombinációja) teszi, hogy Gyulán színészileg-gondolatilag telítettebb, feszültebb, színészileg sokkal jobban beérett előadást láthattam, mint Egerben. A gyulai héten számomra ez a legnyersebb, legközvetlenebb Shakespeare; itt kapom a „velem is megtörténhet” intellektuális élményét, a választások és igazságok dilemmáját, amelyben egyéni, egymást kizáró igazságok állnak meg egymás mellett. A Budapesti Kamaraszínház *II. Richárdjának* Almási-Tóth András rendezésében, bármilyen ígéretesen, kortárs darabként és olvasatként indul is, gyorsan kifogy a levegője: az egyre erőtlenebb színészi játék, a helyzetek mechanikus-formalista ismétlődése, a közönséghez beszélés csapdája – ami megszünteti a színpadi szituációkat a szereplők között – szövegfelmondássá silányítja az amúgy ritkán látott darabot (de milyen jó szöveg Spiró György fordítása!); talán a színpadra való felkerülés sem segített a vendéglőadásnak. Az évad ismeretében azonban aligha volt olyan magyar Shakespeare-produkció, amelynek ott lett volna a helye.

Sztrókay András

Halk csoda

SZERELEM A BŰNÖM

gazi brooki tér: óriási szőnyeg, rajta székek, üresen. Diszkrét, meleg fény. Nyugalom. Natasha Parry és Bruce Myers, számos Brook-előadás két színésze lassan megy fel a nézőtérről a színpadra. Harmonika szól, Franck Krawczyké.

A *Love is My Sin* (*Szerelem a bűnöm*) szonettet, fél-felolvasószínház; Shakespeare színpadra nem szokott műveit csokorba gyűjtve *helyezte el a térben* („mise en espace”) Peter Brook. Nem meglepő, hogy Brook nem filológusként nyúlt a szövegekhez, és nem az irodalomtudomány szokásos tematizálása mentén haladva – a Fekete Hölgy, a homoerotika vagy a szexualitás felől közelítve – válogatta a verseket, hanem egyszerű narratívát keresett a szonettekben; a következő években fokozatos visszavonulását tervező rendező az elmúlást helyezte középpontba.

Az előadás szűk egy órája alatt a klasszikus brooki *leghosszabb úton* jutunk el a *leggyyszerűbb megoldás-*

hoz; a négy fejezetre osztott színpadi párbeszéd végkövetkeztetése a lehető legbanálisabb – mégis meggyőzőbb, mint valaha: a szerelem örök. El is hisszük, mert nem tizenéves Romeók és Júliák, hanem a *nagyszüleik* mondják, akik tudják, mit jelent a *Falánk idő*, a testet nyűvő bestiális pusztulás, tudják, milyen az *Elválás*, a fájdalom és a távolság, tudják, mi a *Féltékenység*, a kegyetlenség és a megbocsátás – és azt is tudják, milyen a *Legyőzött idő*, a testet túlélő lélek tere: az örök lét. A történet – ha van ilyen – a szerelem győzelme a halál fölött. Jogosan merül fel a kérdés, hogy a halált legyőző szerelem Brook számára nem jelent-e egyet a színházzal – annál is inkább, mert az estet kezdő *XV. szonett*ben a világ metaforájaként szerepel a „this huge stage” (Szabó Lőrinc fordításában: „e roppant színpad”) kifejezés.

Ez persze másodlagos, fontosabb, ami valójában történt – mert *valami történt*. Halkan, váratlanul

Bruce Myers és
Natasha Parry

Kiss Zoltán felvétele

született meg az előadás csodája – az előkészítés félrevezető volt. A két színész ugyanis a lehető legelidegenítőbb módon (vö. Brook Shakespeare-ről *Az üres térben*), kézben a versek szövegével érkezett a színpadra – és bizony időről időre *bele kellett nézniük*, ha megakadtak. Felesleges feltenni a kérdést, hogy ezt a megoldást kényszerűség vagy szándékosság szülte-e – a választ csak sejthetjük. Jelentős azonban, hogy a színészek szövegre való koncentrációja egyértelműen fokozta a közönség figyelmét. A felfokozott figyelem bizonyára másra irányult volna egy anyanyelvi publikum előtt, amely a szövegen gondolkodott volna; Gyulán azonban a figyelem mögött inkább a színházi illúzióhoz való ragaszkodást lehetett érezni. (És itt a párhuzam: a néző *hibátlan* előadás iránti vágya – és az Ember hite az örök szerelemben.) Ez az *assistance* – a közönség valódi jelenléte –, ami az előadás elengedhetetlen kelléke, mondaná Brook.

A nézői figyelmet persze egy ilyen aprósággal nem lehet megragadni – kell hozzá az az óriási erő és frissesség, amely a színészekből és az előadásból sugárzik. Parry és Myers bátran letagadhatnának két évtizedet – ez is ott van a versek között: „Ifjúnak vél – vélem hiún – noha / Tudja, hogy delem mögöttem maradt” (CXXXVIII. szonett, Szabó Lőrinc fordítása); Parry mosolyában, dorgálásában, cinkos tekintetében még több a fiatalság, mint Myers váratlan ha-

nyatt esésében. A két színész apró gesztusokból építi fel egy idős pár kapcsolatát – és minden egyes gesztusuk azt mutatja: itt élnek, ma, és csordultig vannak boldogsággal és öniróniával. Mert amikor betegségről, megcsalásról és gyűlöletről van szó, ők már tudják, mi a boldog vég.

Sok titka van Brook színházának, de a legnagyobb talán az, ahogyan végtelenül hétköznapivá tud tenni minden egyes színpadi mozzanatot. A tavasszal a Trafóban látott Beckett-töredékek (*Fragments*) is ezért erős előadás: minden gesztusában mi élünk – *mi, élünk*. Kevesen vannak a világon, akik egyszerre tudnak távolságot tartani Shakespeare-től, és közben mégis közel kerülni hozzá, de Brook számára nem Shakespeare, hanem a színház szent – és nem Williammel, hanem a közönséggel való kapcsolata közvetlen.

LOVE IS MY SIN (William Shakespeare szonettjei) (C.I.C.T / Théâtre des Bouffes du Nord, Gyulai Shakespeare Fesztivál)

Fény: Philippe Vialatte. **Rendező:** Peter Brook.
Szereplők: Natasha Parry, Bruce Myers. **Zenész:** Franck Krawczyk.